וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום ״ אמר הקב״ה למלאכי השרת בואו ונבקר
את החולה ״ א״ל רבש״ע מה אנוש כי תזכרנו אדם הולך למקום מטונף למקום של דם
ושל שקץ ״ אמר להם חייכם חביב עלי אותו ריח של ערלות מאור ולבונה ״ כשמל אברהם והיה
מצטער מן המילה ״ אמר הקב״ה למלאכים לבקרו עד שהמלאכים הולכים קדמן הקב״ה
שנ׳ וירא אליו ה׳ ואח״כ והנה שלשה אנשים נצבים עליו ״ וירא אליו ה׳ לפי שהיה מצטער מכאב
המילה לכך נגלה לו כאור פני מלך חיים מיד חייה המכה וקם ועמד על רגליו ורץ שנ׳ וירא
וירץ ועוד נראה לו השם ״ שכבר יכול כהלוך לו וכ׳ וירא אליו ה׳ ״ ובמדרש אמר אברהם עד
שלא מלתי היו עוברים ושבים באים אצלי ומשמלתי (אמר שאין) באים אצלי לפי שנבדלתי
מהם ״ אמר לו הקב״ה עד שלא מלת היו בני אדם ערלים באים אצלך ועכשיו אני ופמליא
נגלים לך הדא הוא דכתיב וירא אליו ה׳ אמר ר׳ חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה ובא
הקב״ה לבקר את החולה וידוע כי החולה אינו יכול לעמוד על רגליו אבל הוא מיושב על מטתו
וכל העם עומדים עליו ומיטתו ומשמשין (ובן) אמר כאן והוא יושב פתח האהל כחום היום
להורות כי קרם מקבלים הם חולים אבל (אמר) וכל שכן אברהם שהיה זקן ונחלש ממילתו והיה צריך
לצאת לחום היום לבפאת כחו ולבשרו ״ וי״ל לומר היה אברהם מפחד שלא יבואו לו עתה ״ אחר
שמל עוברים ושבים ועוד כי מה הושיב לו הקב״ה שבשין אני בכבודי נגלה עליך כי עד
עתה היה הנבואה שורה עליו כמו שכתוב ויאמר ה׳ אל אברם ״ וגו׳ שהכונה כמו שכתבנו
שהיה משונה שהיה אברהם כשבן בריך מילה משאר אנשים לזה היה כוון אל לבו שבוודאי
לא יבואו אליו אורחים מאחר שלא היה משתיים כי נשתנה לאיש אחר ״ או אפשר שהיה חושב
שבשבן בריך מילה היה משונה [illegible] בין שכניו ״ וכאחז״ל שהלך לטול עצה על ברית מילה וכו׳
אמר ר׳ אליעזר בן עזר יהושע למה נקרא ממרא מפני שהמרה פנים ״ כשאמר אמר לו הקב״ה למול
הלך ונטל בשלשת אוהביו אמר לענר ענר נפשך רע אשכול אין שוה [illegible] להמול ממרא מיד
מהר רצון אביך ״ אם כן לזה אפשר שהיה מפחד שלא יבואו אצלו עוברים ושבים ״ או אפשר
שעלה על דעתו של אברהם שלא יבואו אורחים אצלו שיפחדו שלא יבוא אותם אברהם למול
כמו שהיה כופה אותם להתגייר ״ כאמ״ר עזריה בשם ר׳ [illegible] צדקה בתחילה ובסוף משפטן הם
כיצד אברהם היה מקבל את העוברים ושבים שהיו אוכלים ושותים אמר להם ברכו ״ אמרו
לו מה נאמר אמר להם אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו אם מקבל עליו ובריך [illegible] אכיל
ושתי ואזיל ואי לא [illegible] היה מקבל ובריך הוה אמר הב מה דעלך ואמר מאי איכא עלי הוה
אמר ליה חד קפיכא דחמר בעשרה פולסין וחד ליטרא דקופר [illegible] דהוה חמי שבקא דהוה שקיל
לך היה אמר ברוך אל עולם שאכלנו משלו אם כן גם עתה יהיו יראים שלא יכוף למול ולזה
לא יהיו אורחים באים אצלו בעבור שלא יהיה להם לשאת המילה או אפשר שהכונה כי לפי שנעשה
יחבול ממצות הכנסת אורחים כי ישמעו את שמעו כי חולה הוא ואין מי להכריחו באורחים
לזה אמר לו הקב״ה עד עכשיו היו בני אדם ועכשיו אני בכבודי נגלה עליך ״ והכונה כמו שאמרו
רז״ל בבראשית רבה עכשיו אני ופמליא שלי נגלים עליך הדא הוא דכתיב וישא עיניו וירא ״ וירא
בשכינה וירא במלאכים והכונה שזכה שעיניו ראו השכינה ומלאכי מרום היושבים ראשונה במלכות
כמו שיבוא בע״ה ״ ובטעם לומרו כחום היום אז״ל שהחום יפה למכה ״ והכונה לומר והוא
יושב פתח האהל כחום היום ״ כי מאחר שכורת ברית מילה הביא הקב״ה חום בעולם בעבור שיהיה יפה
לו לפי שהחום יפה למכה והכי איתא במדרש אמר ר׳ ינאי נקב נקב בגיהנם והרתיח כל העולם כולו
לשעה קלה אמר הקב״ה צדיק בצער והעולם ברווח הדא הוא דכתיב שהחום יפה למכה ופרושו מוטב
יהיה כל העולם בצער שלא [illegible] היום ויצא הוא בריוח שהחימום יפה לו ״ ועוד שלא יבואו עוברים
ושבים ויטריחוהו והאי לאו [illegible] ״ למה הוצרך כשי׳ ז״ל לומר ועוד שלא יבואו עוברים
ושבים שזה לא הוזכר בדברי ר׳ ינאי ונראה שכוונת ז״ל שהוקשה לו אומרו וכל העולם ברווח
שנראה קשה בעיניו [illegible] שיהיה העולם בריוח לזה כתב הכונה באומרו העולם בריוח כלומר [illegible]
שעתה [illegible] חימום בעולם ״ העולם בריוח [illegible] טוב שיהיה העולם בצער והצדיקים בריוח ולא
כמו שהוא עתה שהצדיקים בצער והעולם בריוח ״ ועוד שלא להטריחו באורחים הכונה כי לזה
יהיה חימום בעולם ויהיו בצער בעבור שלא יבואו אורחים בבית אברהם ויהיה לו [illegible] ״
יושב קושיא אחרת שהוקשה לרש״י ז״ל שאם הטעם שהחימום הוא בעבור שהחימום יפה למכה
ומה צורך היה להקב״ה לנקוב נקב בגיהנם ולהרתיח כל העולם כולו שהוא דבר על החימום [illegible]

אלא שכוונתו יתברך היה בסבת שיהא העולם כבער בחמימות גדול בעבור שיחדלו הולכי אורחות ולא יהיה
לאברהם לטרוח באורחים וכפי הפשט נוכל לומר שכוונה כחום היום כי לפי שאברהם שנה שיש חום בעולם
דרך העוברים ושבים ליכנס בביתו או באהלו מפני חוזק הכח השמש לכן ישב אברהם בפתח האהל
לראות העוברים ושבים להכניסם לביתו עם היות היום ההוא שלישי למילתו" כדרז"ל בזוהר שבגלל —
הכאב כמש' וישא עיניו וירא יש כפלא ומהו ב' פעמים וירא" והמדקדק וירא והנה ג' אנשים וירא
שכינה ומלאכים ולפי שהשגת שכינה היא למעלה מהשגת המלאכים לכן וישא עיניו וירא ולעולם —
שכינה למעלה וירא אליו ה' נראה שהכוונה כמו שנראה מדברי הרמב"ם ז"ל שבפתיחה אמר הדבר
בכלל אח"כ מפרש איך נראה אליו ה' ועם כל זה יש לומר וירץ לקראתם ולא וירץ אחריהם ומה דלך
כרק בעבור שהיו מלאכים ואין להם אחורים עכ"ל ומשנה פנים לאחד" ויש לפרש כי לא נראו אליו —
בדמות מלאכים אלא בדמות אנשים וכמש' וירא והנה ג' אנשים וכן אחז"ל וכמו אמר בפ"ד ועוד יש
פי' מפתח האהל הוא אך לומר כי בעודו בפתח האהל היה יושב אברהם וכמש' והוא יושב פתח האהל
ובעוד ששם התחיל ונראה כי יוכן זה על אחז"ל במדרש אמר ר' אבהו אהל של אברהם מפולש היה ל
ימין אמר כהלין דוכתיאיל אמר אם אני רואה אותם שהפליגו את דרכם להתקרב דרך כאן אני יודע
שהן באים אצלי" כיון שראה אותם שהפליגו לצד וירץ לקראתם מפתח האהל ופי' מפולש היה כדי
כדי שיראה מכאן ומכאן העוברים ושבים" אם כן אפשר לומר כי כאשר ראה שהפליגו את דרכם
והיו הולכים למקום אחר ולא לו מהפתח אחר שהיה לו רץ לקראתם במהירות גדולה" ואפשר
שהיה חלוש מצד מתמלא הברית מילה שנחלש" ובזה יתיישב פעם אומרו שני פעמים וירא כי
בתחלה ראה אותם נצבים עליו כלומר שהיו מתקרבין אליו ואח"כ שראה ראיה אחרת משונה מן
הראשונה שהפליגו את דרכם מיד וירץ לקראתם לזה חזר ואמר וירא פעם שנית ולפי זה בפעם
אומרו מפתח האהל לומר שיצא לו מפתח אחר לא מאותו שהיה יושב בתחלה שבזה היה יוצא לקראתם
או יש וירץ לקראתם שדרך העולם הוא כשאיש אחד הולך אחר איש אחר ורוצה לדבר עמו בתחלה הוא
הולך בנחת ואח"כ כשרואה שהאיש ההוא הולך במהירות שלא יוכל להשיגו אם ילך בנחת אז הוא
רץ אחריו וזהו אמר הכתוב שאברהם וירץ לקראתם מפתח האהל כלומר שבתחלה כשהלך לאברהם
להשיגם עד אשר מפתח האהל התחיל לרוץ ולפי שהמלאכים כשראוהו מתכוונים כמו שהיה כך
לקראתם הפכו פניהם והיו באים אצלו

וירא אליו

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו עכ"ל ·· וכבר
המפרשים הביאו זה המאמר וכל אחד לפי דרכו ·· והקושי שיש בזה המאמר
במאי קאמר בדין הוא שיטול שכרו וכי צריכה למימר שיטול שכרו ·· והלא אין הקב"ה מקפח
שכר אפילו שיחה נאה ·· ומכל שכן מפינחס שמסר עצמו על קדושת השם שבודאי יטול שכרו
ואם כן מאי אצטריך למימר בדין הוא שיטול שכרו ·· מה שכתב הרב שנות חיים בכ"ד שתים
על זה ואין להקשות דהא פינחס נמי הוה דעובדא כהאי מעשה דאלעזר ·· דהא על כן דאמר
אלהי אבא זה ·· ועי' על זה תמצא הכי מצינן דאלעזר ·· אמנם שהורה הלכה בפני משה רבינו ··
גם בזמן זמרי שנתעלמה הלכה ממשה והורה פנחס ואמר הבועל ארמית קנאין פוגעין בו ··
ואדרבה קבל שכר על הוראתו ·· ואלעזר לא נענש ·· די"ל לומר דשאני פנחס דהוי דבר
שהיה בו חילול השם ·· ואין חכמה ואין תבונה לנגד השם ·· כל מקום שיש בו חילול השם אין
חולקים כבוד לרב ולכן קבל שכר עכ"ל פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ·· ככתוב פנחס מלא
יו"ד והנה פנחס קנא על שאחזו בבריתו ·· לפיכך נתן לו היו"ד יתירה שב"ד בריתי היתה אתו ·· ועל
זה כל מאן דנטיר בריתא אליהו אשכחיה מן דינא שלוה ומן דינא דגלה ·· ובגין כך אקרעים
יו"ד דא בגויה הה"ד פנחס בן אלעזר ·· וירא פנחס לפי שכתוב לעיל ויקח רומח בידו ואמרו
בזוהר שראה פנחס מלאך הדין מתוקף כנגד ישראל ומלאך המות היה מרקד בנקיים ··
ולכן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו ואמרו שעשה בו כמה אברים וגופו פעלו השם ית'
ולכן נכנס ברוח שוטים בכל כמה אברים שבהם כמען חכם והיתה המגפה בהם ·· ולכן בא
פנחס ולקח רומח בידו להשיב חמתו מהשחית ·· והחזיק בברית ה' ובמצאתין שהם רמ"ח מצות עשה
ועון כלולות בהם וזו של הברית בעצם זה נהפך בחרס אותה ·· והרמ"ח לרחם כי העם רחם
עליהם והסירה מהם מדת הדין על חכם למדו המגפה על כבוד ה' פינחס בן אלעזר
בן אהרן הכהן ·· ובאלעזר לא נאמר הכהן לומר כשהיה בן לא היה כהן ·· שלא נמשח בשמן
המשחה ובאלו אלעזר אינו כהן שאחר שאין בו נאמר כהן ·· אבל אחר שעשה מעשה
מעשה אהרן קבל בן קנאי וכפר שנאמר ויכפר על בני ישראל על העם ·· וכן
אחר וכפר על בני ישראל נזכר בן שנזכר של אהרן ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר
המגפה ·· וכאן אמר ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה ·· זריז באהרן אמר וירץ
אל תוך הקהל ·· וכאן אמר ויקם מתוך העדה לזה אמר בן אהרן הכהן ·· ומאחר שהרבה מדותיו
של אהרן ראוי הוא לכהונה של אהרן ·· ועוד אמרו לכן התחיל הקב"ה ואמר למשה פנחס בן
אלעזר בן אהרן אמר ליה משה משה ·· אמר ליה ·· משה אתה מקרא אם נפשך
בעונים רבות על ישראל ·· והוא השיב את חמתי מעל בני ישראל ·· אמר לו משה מה אתה רוצה
הכל שלך ·· אמר לו אני רוצה כי זה הברית יהיה בקרבו אמר משה יהיה שלו ·· אמר לו הקב"ה
למשה אמור אתה בפיך בקול רם שאתה נותנו לו במקום תפלה ·· הה"ד לכן אמור לו אתה
בכלותך הנני נותן לו את בריתי שלום ·· ומשה היה אומר הנני נותן לו ולא הקב"ה ·· שאם כן היה
לו לומר הנני נותן לו ·· אבל אמר הקב"ה לכן אמור ·· ומשה אמר הנני ··
ואם תאמר שהעבירו ממשה לא ·· אלא כתוב שנדלקין מאתנו ואינו חסר ·· ועוד אמרו
גם שהרג שני פנגעים בן לרמוז שפנחס כשנכנס בתוך האהל נקהלו עליו כמה המבוז
משבטו לגי' וכמשבט פרחה כשראהו מאתנו בלורה שנה שני שתתם על כבד ואבי הוא שהיו
הולכות בני מקום נתחברו אלו ובבלעק כשמאם בתוכו ·· ולא זכה להיות כהן בגדל ·· מה שלא
זכה קודם לכן ·· וזכו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב אלהי משה ·· שקנא על ברית
קודש ·· מבהו בקורם שנכנס בתוך כמה כבוד מישראל ומסר נפשו למיתה בעדים ·· וכי היאך
השיב את חמתי וכתיב ויהיו המתים במגפה כ"ד אלף אלא חם ושלום ·· שלא נשאר אחד אפילו
אחד מישראל אלא שכבר שמתון ·· כשבאו עבר כבר נעשה בנעים של שבטו שמעון ואחר

כך כתב ה״ר וילדו כמו מהם מתו בעון עכ״ל ומהם מתו במגפה ואחרים שנשארו מתו
מתו במדבר הה״ד ויהיו המתים אשר מתו לא כתיב אלא המתים מעיקרא ״ ובשביל זה כתיב
ולא כליתי את בני ישראל מכלל שאחרים כלה ״ לכן השיב את חמתי מעל בני ישראל מכלל
שמעל אחרים לא השיב עכ״ל ׃ לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום ״ אמר
הקב״ה למשה פנחס יש לו הרשות עלי ״ לפי שלא נמשח בשמן המשחה ונקראים על
ועליך שנמשחו אהרן ובניו ולא נמשח אתו לזה הוא חושב לפי שבא מבנות פוטיאל ״ לזה
לזה נפסקה ממנו כהונה לכן אמור לו שיהיה שלום שיש שלום בינינו ״ ולא יהיה לו הרשות
מצד הכהונה ״ כבר זכה בה ולפי שלקחה הוא בזרוע לזה אמור לו אתה ״ כי יכול אדם
שאינו יכול לקבל פני שהגביר עליו חסדין ״ והאחר היה מוכיע ממנו חסדו ונוטל
בגבולתו על ידי אחר ״ לזה אמר פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ״ יש לו עליו בן מצד
אביו בן מצד אבי אביו בן מצד עצמו השיב את חמתי ׃ ועוד לכן אמור שבריתי והאמר
בפני הכל שאני נותן לו כהונת עולם ולא יאמר הוא לא נמשח כיצד יהיה כהן ״ ועוד כהן
שהרג את הנפש פסול לכהונה ויאמרו שלא ניתן לו הכהונה מדעתך ויבואו לערער עליך
כמו שעשה קרח ״ לכן שבריתי והאמר בפני הכל שאני נותן לו ״ והיא שמחה לו מעשרת
יתרי ברא שיך עכ״ל אמר רבי אלעאי לא נכהן פנחס עד שהרגו לזמרי והיתה לו ולזרעו ״
ומה שאמרו בגמרא בקשו מלאכי השרת לדחפו לפנחס אמר להם הקב״ה הניחו לו קנאי בן
קנאי הוא משיב חמה בן משיב חמה ויש להבין איזה בקשו לדחפו ומאחר שמוסר עצמו למיתה
על זה המעשה וכי זו תורה וזו שכרה ״ אמנם לפי האמור אתי שפיר שהמלאכים סברי שמה
שהרג פנחס לזמרי לפי שזמרי הוא ראש שבט שמעון ״ ועיקר מסירה על יוסף על ידי
שמעון וגם שהשליכו לבור ״ לכך הרג פנחס לזמרי כדי לנקום נקמת יוסף אבי אמו
מאת שבט שמעון ״ לכך הרג ראש השבט ״ וגם קנא שהרג לבני המדיינים כדי לנקום
מהמדיינים שמכרו ליוסף זה היא סברת המלאכים ״ לכך רצו לדחפו ״ אמר להם
הקב״ה הניחו לו קנאי בן קנאי הוא משיב חמה בן משיב חמה הוא ״ לומר שכל כוונתו לשם
שמים היא ״ להשיב חמה מעל בני ישראל וזה ראיה דכתיב בקנאו את קנאתי דווקא
ולא קנאת יוסף עכ״ל ׃ ושם איש ישראל המוכה אמר רבי יצחק הא קרא הכי הוי ליה למכתב
ושם איש ישראל אשר הכה פנחס ״ ולא המוכה אשר הכה ״ אמר מתוך כיון דקלסיה הקב״ה
לפנחס לכהונה רבה לא בעי לאדכרא ליה לפנחס בקטולא דבר נש דהא לא אתחזי לכהנא
רבא ״ וקודם שנעשה כהן גדול כתיב וירא פנחס ויקח רומח ״ אבל אחר שנעשה כהן
גדול חס הקב״ה על כבודו ולא הזכיר שמיה ׃ ושם האשה המוכה המדיינית כזבי בת צור ״
כזבי שבלבלת מדינה היתה ״ זמרי שבלבלת שמם ״ וזש״ה הכזונה יעשה את אחותנו ״ עשה
מש״ל אלא מתוך על כזבי שנעשית זונה וקא בלבלת נאמר דינה ״ וזהו כזבי בקשיא מדין
אמרם מש״ל ״ אלא שקלי [illegible] על אחותם על שמעון וכל בנכליהם אשר נכלו על דבר
פעור ״ אשר נכלו לכם [illegible] הנביאים שלמה שביזת עבדו לפעור ״ אפילו מגבם מרים
אלו על הגויה ׃ צרור את המדיינים ״ לפי שצוררים הם לכם מכאן אמרו חכמים הבא להורגך
השכם להורגו ״ לפי שמעון אומר מנין שכל המחטיא את האדם יותר מן ההורגו ״ שההורגו
הורגו בעולם ״ ויש לו חלק לעולם הבא ׃ והזה יבוא גם כן מה שאמרו מכאן אמרו חכמים
הבא להורגך השכם להורגו דהיינו הריגת עולם הבא שהיא הריגה דהיינו המחטיאו לפי
שהורגו בעולם הזה ובעולם הבא ״ אבל ההורגו בעולם הזה לא שהיא הריגה ״ כל כך לפי
שיש חלק לעולם הבא ״ וכל זה למדנו מכאן לפי שהמואבים שהם עיקר המלחמה ״ ואף
כן צוה אל תצר את מואב אלא על פי שהיו הורגים אותנו יש לנו חלק לעולם הבא ״ אבל
המדיינים אף על פי שהם מבלים עמנו במלחמה כיון שרצו להחטיא אתכם ״ שהוא עיקר
ההריגה ״ לכך צוה צרור את המדיינים ״ ואם כן שפיר קאמר ויליף ועבודת מהכא הבא
להורגך השכם להורגו דהיינו המחטיאך ההורג אתך ״ יותר מותר שרולה להורגך עכ״ל